

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра судочинства

Башурин Н. Я.

**МІЖНАРОДНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ
ПРАВОСУДДЯ**

**Методичні вказівки
для підготовки до семінарських занять
студентів заочної форми навчання**

**Спеціальність – 081 Право
ОР «Бакалавр»**

Івано-Франківськ, 2023

УДК 342.5
Я 79

Затверджено на засіданні кафедри судочинства Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 6 від 24.01.2023 р.)

Башурин Н. Я. Міжнародні та європейські стандарти правосуддя. Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів заочної форми навчання / Н. Я. Башурин. Івано-Франківськ. Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. 18 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських занять студентів з навчальної дисципліни «Міжнародні та європейські стандарти правосуддя», підготовки до здачі екзамену. У вказівках викладені: завдання до семінарських і практичних занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, перелік питань, які виносяться на обговорення на занятті, контрольних питань для перевірки знань, практичних завдань. До кожної теми поданий перелік літератури, до якого включена монографічна та інші наукові джерела по темі, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 01.09.2022 р.

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

© Башурин Н. Я., 2023 рік

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2023 рік

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Міжнародні та європейські стандарти правосуддя» є основою розуміння студентами такого базового для усіх цивілізованих країн виду державної діяльності, як здійснення правосуддя, а саме: його поняття, особливості, стандарти та принципи здійснення, закріплені у міжнародних та європейських нормативно-правових актах, функції тощо. Адже в умовах євроінтеграції та зростання авторитету України на світовій арені майбутні вітчизняні юристи повинні вправно володіти теоретичними знаннями у цій галузі, а також набувати практичних навичок роботи з міжнародним законодавством у процесуальних правовідносинах і забезпечувати їх виконання в тому числі у своїй практичній діяльності у перспективі.

Перш, ніж дослідити стандарти правосуддя, визнані міжнародною спільнотою та ЄС, потрібно з'ясувати, що таке правосуддя в цілому, в чому полягають його особливості, яке його значення для держави і суспільства і хто є суб'єктами його здійснення.

Одним із ключових питань на сьогодні є міжнародні стандарти правосуддя. Ці стандарти покликані встановлювати межі і врегульовувати питання не лише щодо забезпечення права кожної людини на справедливий суд, але й організації діяльності судів, порядок зайняття суддями їхньої високої посади, особливості функціонування суддівського самоврядування тощо.

Також, враховуючи той факт, що наша держава набула статусу кандидата у членство в ЄС, а також вже довготривалого шляху адаптації українського законодавства до законодавства ЄС, потрібно детально проаналізувати і розглянути європейські стандарти правосуддя, передбачені відповідними конвенціями та директивами, дослідити практику їх застосування в Україні, а також дослідити перспективи дотримання цих стандартів українськими судами та суддями перш за все.

Навчально-методичний посібник складено відповідно до програми дисципліни «Міжнародні та європейські стандарти правосуддя» та з врахуванням годин, відведених для практичних занять навчальним планом спеціальності 081-Право для денної форми навчання. Він містить плани практичних занять, перелік питань для самоконтролю, обов'язкову і додаткову спеціальну літературу, нормативний матеріал. До кожного практичного заняття дається, крім того, домашнє завдання, яке полягає у виконанні методичних та практичних завдань.

На практичному занятті студент повинен закріпити, розширити та поглибити знання, одержані на лекціях та у процесі самостійної роботи з рекомендованими

джерелами; брати активну участь у обговоренні проблемних ситуацій; навчитися самостійно аналізувати норми різних галузей права, які регулюють правоохоронну діяльність. Опрацювання студентами питань, винесених на практичні заняття, допоможе їм ґрунтовніше засвоїти особливості застосування міжнародних та європейських стандартів в Україні, країнах ЄС та в інших державах, вміти їх між собою порівнювати і робити висновки з приводу вдосконалення чинного українського законодавства у сфері здійснення правосуддя

Студенти повинні навчитись релевантно застосовувати законодавство України та країн ЄС, міжнародні норми в реальному житті. Цьому сприятиме аналіз та вирішення поданих у посібнику практичних завдань, розв'язувати які слід лише після глибокого засвоєння основних питань теми, поданих у плані. Виконання практичних завдань необхідно починати з усвідомлення викладених у них фактичних обставин справи, осмислення поставлених питань. Вирішення практичних завдань має бути розгорнутим, з посиланням на відповідні норми права, а також, якщо є необхідність, на доктринальні джерела.

Дотримання наведених методичних порад, настанов щодо підготовки до практичних занять та до їх проведення допоможе більш глибоко засвоїти матеріал та використовувати його на практиці.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
до здачі екзамену для студентів IV курсу денної та заочної форм
навчання за з навчальної дисципліни

«Міжнародні та європейські стандарти правосуддя»

Модуль 1. Загальна характеристика міжнародних стандартів правосуддя

Тема № 1. Поняття та загальна характеристика правосуддя: теоретичний аспект

Сутність та зміст поняття «правосуддя». Ознаки правосуддя як правової категорії. Загальна характеристика мети здійснення правосуддя. Принципи здійснення правосуддя. Суб'єкти здійснення правосуддя. Особливості розмежування поняття «правосуддя», «судочинство», «судова влада».

Тема № 2. Стандарти правосуддя як основа забезпечення ефективного захисту прав та інтересів людини

Стандарти правосуддя: поняття та загальна характеристика. Класифікація стандартів правосуддя. Закріплення міжнародних стандартів правосуддя в міжнародних нормативно-правових актах. Закріплення міжнародних стандартів правосуддя в нормативно-правових актах України. Роль стандартів правосуддя в реалізації єдності судової практики. Запровадження єдності судової практики, заснованої на міжнародних та європейських стандартах правосуддя, в Україні.

Тема № 3. Характеристика міжнародних стандартів правосуддя та їх класифікація

Нормативне закріплення окремих видів міжнародних стандартів правосуддя і вимог до професійних суддів. Характеристика окремих видів міжнародних стандартів правосуддя і вимог до професійних суддів. Право на справедливий суд. Незалежність суддів. Об'єктивність суддів. Чесність і непідкупність суддів. Дотримання етичних норм суддями. Рівність суддів. Компетентність та старанність суддів.

Тема № 4. Забезпечення реалізації міжнародних стандартів у міжнародних судових установах

Загальна характеристика міжнародного захисту порушених прав і свобод людини і громадянина. Європейський суд з прав людини як міжнародний судовий орган, що забезпечує реалізацію міжнародних стандартів правосуддя. Інші європейські установи, що здійснюють захист прав і свобод людини і громадянина (Агентство основних прав Європейського Союзу, Омбудсмен Європейського Союзу, Комісія ЄС, Рада ЄС). Міжнародний суд ООН як міжнародний судовий орган, що забезпечує реалізацію міжнародних стандартів правосуддя. Міжамериканський суд з прав людини як судовий орган, що реалізовує міжнародні стандарти правосуддя і захисту прав людини і громадянина. Африканська та ісламська системи правосуддя і стандарти, на котрих базується здійснення правосуддя в цих системах.

Тема № 5. Характеристика реалізації міжнародних стандартів правосуддя в Україні

Співвідношення справедливого судочинства (правосуддя) та верховенства права в Україні. Реалізація забезпечення міжнародного стандарту ефективного засобу юридичного захисту в Україні. Реалізація права на судовий захист в Україні. Незалежність правосуддя та її прояви у національній судовій практиці. Кримінальний процесуальний кодекс України як приклад імплементації міжнародних стандартів правосуддя до національної системи судочинства. Кодекс адміністративного судочинства України і його відповідність міжнародним та європейським стандартам правосуддя. Цивільний процесуальний кодекс України та Господарський процесуальний кодекс України та їх відповідність загальним міжнародним стандартам правосуддя.

Тема № 6. Міжнародно-правове регулювання принципів незалежності суду

Незалежність суддів як пріоритетний міжнародний стандарт правосуддя. Основні принципи незалежності судових органів, що схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року. Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів щодо незалежності судових органів, прийняті резолюцією Економічної та соціальної Ради ООН 1989/60 та схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162 від 15 грудня 1989 року. Незалежність судової влади, згідно з Додатком до Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи. Нормативне закріплення незалежності суддів в Україні. Сучасний стан та перспективи вдосконалення інституту незалежності суддів в Україні.

Тема №7. Міжнародні стандарти етики та поведінки суддів та їх правове регулювання

«Висновок №3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності» як європейський нормативно-правовий акт, що регулює питання етики та поведінки суддів. Стандарти суддівської поведінки. Безсторонність та поведінка суддів під час виконання своїх судових функцій. Безсторонність та позасудова поведінка суддів. Безсторонність та інші види професійної діяльності суддів. Безсторонність та відносини суддів із засобами масової інформації. Шляхи формування стандартів поведінки суддів та загальні висновки КРЕС щодо стандартів поведінки суддів. Кримінальна, цивільна та дисциплінарна відповідальність суддів. Кримінальна та цивільна відповідальність суддів. Рекомендації КРЕС щодо дисциплінарної відповідальності суддів.

Тема №8. Міжнародні стандарти підготовки суддів до зайняття ними посади

Загальна характеристика рекомендацій щодо реформування забезпечення кадрового складу суддівського корпусу згідно з міжнародними та європейськими

стандартами. Міжнародні та європейські стандарти щодо призначення суддів на посаду. Спеціалізація суддів відповідно до міжнародних та європейських стандартів. Стандарти освіти та професійної підготовки суддів згідно з рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи (Рекомендація Rec (2004) 4 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці (ухвалена на 114-й сесії Комітету міністрів від 12 травня 2004 р.)). Належна підготовка та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях (Висновок №4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях). Правове регулювання підготовки суддів до зайняття ними посади в українському законодавстві та практика її реалізації. Професійна підготовка суддів Вищого антикорупційного суду України згідно з міжнародними та європейськими стандартами.

Тема №9. Міжнародні стандарти забезпечення суддівського самоврядування

Суддівське врядування і самоврядування в Україні: загальна характеристика і сучасний стан. Перспективи розвитку суддівського врядування і самоврядування в Україні на шляху євроінтеграції. Висновок №10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства як ключовий міжнародний документ, що містить стандарти суддівського самоврядування. Загальні рекомендації щодо гарантування незалежності суддів та верховенства права в межах суддівського самоврядування. Рекомендації щодо членства та обрання суддів та інших осіб до органів суддівського самоврядування. Рекомендації щодо забезпечення суддівського самоврядування необхідними ресурсами. Етика, дисципліна та навчання суддів в межах суддівського самоврядування. Співпраця і взаємодія органів суддівського самоврядування з іншими гілками влади, а також з іншими органами на національному, європейському та міжнародному рівнях.

Модуль 2. Загальна характеристика європейських стандартів правосуддя

Тема № 10. Загальна характеристика європейських стандартів правосуддя та їх співвідношення із загальними міжнародними стандартами

Поняття європейських стандартів правосуддя, судоустрою і статусу суддів. Види європейських стандартів правосуддя, судоустрою і статусу суддів. Перелік ключових європейських стандартів правосуддя, що найчастіше співпадають із міжнародними. Врахування європейських стандартів правосуддя країнами-членами ЄС у їх національному законодавстві та судовій практиці. Актуальність європейських стандартів правосуддя у процесі здійснення судової реформи в Україні.

Тема № 11. Європейська хартія про статус суддів як базовий міжнародний нормативно-правовий акт, що врегульовує європейські стандарти правосуддя і статусу суддів

Загальна характеристика Європейської хартії про статус суддів. Добір, призначення та початкова підготовка суддів згідно з Хартією. Призначення суддів та неможливість усунення з посади відповідно до положень Хартії. Особливості підвищення по службі за положеннями Хартії. Положення Хартії, що стосуються оплати праці та соціального захисту суддів, а також щодо припинення їх повноважень. Правове регулювання добору, призначення і підготовки суддів до зайняття ними посади в Україні. Оплата праці і соціальні гарантії суддів за законодавством України.

Тема № 12. Реалізація європейських стандартів доступу до правосуддя та правової допомоги

Поняття та особливості доступу до правосуддя і правової допомоги, згідно з положеннями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Рекомендація № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя (прийнята Комітетом Міністрів 14 травня 1981 р. на 68-ому засіданні) як один із важливих європейських документів рекомендаційного характеру щодо забезпечення реалізації доступу до правосуддя. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації (прийнята Комітетом Міністрів 2 березня 1978 р. на 284-ому засіданні заступників міністрів) як один із базових документів щодо врегулювання питань безоплатної правової допомоги та юридичних консультацій на європейському рівні. Рекомендація № R (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбільш вразливих верств населення (прийнята Комітетом Міністрів 8 січня 1993 р. на 484-ому засіданні заступників міністрів) як рекомендаційний європейський документ, що має важливе значення для забезпечення доступу до правосуддя усім, незалежно від майнового стану. Європейські основи доступу до правосуддя: розуміння з точки зору українського законодавства і практики.

Тема №13. Реалізація європейських стандартів ефективного судового процесу

Поняття та загальна характеристика принципу здійснення ефективного судочинства чи судового процесу. Характеристика Рекомендації № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення функціонування правосуддя (прийнята Комітетом Міністрів 28 лютого 1984 р. на 367-ому засіданні заступників міністрів). Характеристика Рекомендації № R (95) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо запровадження та покращення функціонування систем і процедур оскарження по цивільних і господарських справах (прийнята Комітетом Міністрів 7 лютого 1995 р. на 528-ому засіданні заступників міністрів). Характеристика Рекомендації Res (2004) 6 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо вдосконалення національних засобів правового захисту (ухвалено на 114-й сесії Комітету Міністрів від 12 травня 2004 р.). Висновок №6 (2004)

Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо справедливого суду в розумний термін та ролі судді в судових процесах з урахуванням альтернативних засобів вирішення спорів. Висновок №11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень.

Тема №14. Реалізація європейських стандартів щодо здійснення кримінального правосуддя

Загальна характеристика європейських стандартів кримінального судочинства. Аналіз та характеристика Рекомендації № R (87) 18 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо спрощення кримінального правосуддя (прийнята Комітетом Міністрів 17 вересня 1987 р. на 410-ому засіданні заступників міністрів). Аналіз та характеристика Рекомендації № R (97) 13 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо залякування свідків і прав сторони захисту (прийнята Комітетом Міністрів 10 вересня 1997 р. на 600-ому засіданні заступників міністрів). Аналіз та характеристика Рекомендації Rec (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям (ухвалена Комітетом Міністрів 20 квітня 2005 року на 924-му засіданні заступників міністрів). Аналіз та характеристика Рекомендації № R (85) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо положення потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу (прийнята Комітетом Міністрів 28 червня 1985 р. на 387-ому засіданні заступників міністрів). Аналіз та характеристика Рекомендації Rec (2006) 8 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо допомоги потерпілим від злочинів (ухвалена Комітетом Міністрів 14 червня 2006 року на 967-му засіданні заступників Міністрів).

Тема №15. Реалізація європейських стандартів виконання судових рішень

Загальна характеристика виконавчого провадження в Україні та його національного правового регулювання. Аналіз та характеристика Рекомендації Rec (2003) 16 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо виконання рішень адміністративних і судових органів у галузі адміністративного права (ухвалена Комітетом Міністрів 9 вересня 2003 року на 851-му засіданні заступників міністрів). Аналіз та характеристика Рекомендації № Rec (2003) 17 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо примусового виконання (ухвалена Комітетом Міністрів 9 вересня 2003 року на 851-му засіданні заступників міністрів). Аналіз та характеристика Висновку №13 (2010) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо ролі суддів у виконанні судових рішень (м. Страсбург, 19 листопада 2010 року). Впровадження європейських стандартів виконання судових рішень в українське національне законодавство і практику.

Тема №16. Аналіз практики ЄСПЛ щодо реалізації європейських стандартів правосуддя

Загальна характеристика ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Аналіз практики ЄСПЛ щодо порушення норм статті 6 Конвенції про захист прав

людини і основоположних свобод. Аналіз практики ЄСПЛ в контексті адміністративного судочинства. Аналіз практики ЄСПЛ в контексті кримінального судочинства. Аналіз практики ЄСПЛ в контексті цивільного судочинства. Застосування практики ЄСПЛ в українському судочинстві.

Тема №17. Міжнародні рекомендації щодо застосування міжнародних та європейських стандартів правосуддя в Україні

Загальна характеристика міжнародних рекомендацій щодо судової системи України. Висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо законопроекту «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» 15 червня 2013 р. CDL-AD (2013) 014. Висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо пропозицій внесення змін до законопроекту «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» 10 грудня 2013 р. CDL-AD (2013) 034. Проміжний Висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо Закону України «Про очищення влади» (Закон «Про люстрацію») 16 грудня 2014 р. CDL-AD (2014) 044. Висновок №801/2015 Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія) Спільний висновок Венеціанської Комісії й Директорату з прав людини (ДПЛ) Генерального Директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи (ГД-І) щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і внесення змін до Закону України «Про вищу раду юстиції» прийнятий Венеціанською Комісією на її 102-му Пленарному засіданні (м. Венеція, 20-21 березня 2015 року). Висновки Венеціанської комісії що вдосконалення конституційного судочинства в Україні. Висновки Венеціанської комісії щодо реформування Вищої ради правосуддя України.

Загальна характеристика сучасної судової реформи в Україні. Початок судової реформи в Україні у 2014 році та її перші результати в контексті реалізації міжнародних та європейських стандартів правосуддя. Проміжні результати судової реформи в Україні у 2014-2018 роках в контексті реалізації міжнародних та європейських стандартів правосуддя. Результати судової реформи за період 2018-2022 років у контексті реалізації міжнародних та європейських стандартів правосуддя. Перспективи продовження здійснення судової реформи з урахуванням європейських та міжнародних стандартів правосуддя.

Модуль 1. Загальна характеристика міжнародних стандартів правосуддя

Тема № 1. Характеристика міжнародних стандартів правосуддя та їх класифікація

Під час вивчення теми потрібно встановити, в яких міжнародних нормативно-правових актах і яким чином закріплені міжнародні стандарти правосуддя. Окрім того, важливо з'ясувати, на які види поділяються загалом міжнародні стандарти правосуддя і чим вони врегульовані.

Також необхідно дати деталізовану характеристику окремих найпоширеніших міжнародних стандартів правосуддя, котрі на сьогодні активно впроваджуються у системи судочинства цивілізованих держав світу та Європи зокрема.

Питання до обговорення:

1. *Нормативне закріплення окремих видів міжнародних стандартів правосуддя і вимог до професійних суддів.*
2. *Характеристика окремих видів міжнародних стандартів правосуддя і вимог до професійних суддів:*
 - 2.1. *Право на справедливий суд.*
 - 2.2. *Незалежність суддів.*
 - 2.3. *Об'єктивність суддів.*
 - 2.4. *Чесність і непідкупність суддів.*
 - 2.5. *Дотримання етичних норм суддями.*
 - 2.6. *Рівність суддів.*
 - 2.7. *Компетентність та старанність суддів.*

Термінологічне завдання:

Міжнародні стандарти правосуддя, стандарти правосуддя, види стандартів правосуддя, право на справедливий суд, незалежність суддів, об'єктивність, чесність суддів, непідкупність суддів, етичні норми суддів, рівність у правосудді, компетентність та старанність суддів.

Практичне завдання:

Завдання 1.

Віднайдіть 2-3 рішення Європейського суду з прав людини щодо порушення права на справедливий суд. Здійсніть короткий виклад суті кожної справи і рішення Суду.

Питання для самоконтролю:

1. *Що таке міжнародні стандарти правосуддя?*
2. *Які міжнародні нормативно-правові акти закріплюють міжнародні стандарти правосуддя?*

3. *В чому полягає право на справедливий суд і чим воно регулюється? Чому воно вважається одним із базових стандартів правосуддя?*
4. *Що означає незалежність та об'єктивність суддів? Чим вони між собою відрізняються?*
5. *Чим характеризується чесність та непідкупність суддів як міжнародний стандарт правосуддя?*
6. *В чому полягає дотримання етичних норм суддями? Які його прояви на практиці здійснення правосуддя?*
7. *Що означає рівність як стандарт правосуддя?*
8. *В чому виявляється компетентність та старанність суддів?*

Література:

Нормативний матеріал:

1. Загальна Декларація прав людини, (Генеральна Асамблея ООН, 10.12.1948);
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (Генеральна Асамблея ООН, 16.12.1966);
3. Бангалорські принципи поведінки суддів (Гаага, 26.11.2002), схвалені резолюцією Економічної та Соціальної ради ООН 27.07.2006;
4. Основні принципи незалежності судових органів, прийняті на VII Конгресі з попередження злочинів і поводження з правопорушниками 26 серпня – 6 вересня 1985 р.;
5. Резолюція 60/159 Генеральної Асамблеї ООН «Права людини при здійсненні правосуддя» від 16.12.2005;
6. Резолюція 2004/32 Комісії ООН з прав людини «Цілісність судової системи» від 19.04.2004;
7. Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рада ЄС, 04.11.1950, Україна приєдналася 17.07.1997);
8. Хартія Європейського Союзу про основні права (Європейський парламент, Рада ЄС, Європейська комісія, м. Ніцца, 07.12.2000);
9. Європейська хартія «Про статус суддів» від 10.07.1998.
10. Рекомендація № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 68 засіданні заступників міністрів 14 травня 1981 року).
11. Резолюція (76) 5 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 254 засіданні заступників міністрів 18 лютого 1976 року).
12. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 2 березня 1978 року).
13. Рекомендація No R (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбільш вразливих верств населення (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 484 засіданні заступників міністрів 8 січня 1993 року).

14. Рекомендація No R (86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 399 засіданні заступників міністрів 16 вересня 1986 року).
15. Рекомендація No R (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 543 засіданні заступників міністрів 11 вересня 1995 року).
16. Рекомендація Rec (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року).
17. Рекомендація Rec (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року).
18. Рекомендація Rec (2003) 14 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо функціональної сумісності інформаційних систем у сфері юстиції (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року).
19. Рекомендація Rec (2003) 15 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо архівації електронних документів у правовому секторі (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року).

Спеціальна література:

1. Куса Людмила. Міжнародні стандарти справедливого правосуддя та їх імплементація в українське законодавство. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA014837.
2. Вон Д., Зарецька І., Сученко С., Валанчюс В., Землицька Ю., Мадоян К. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. – 708 с. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/EU_Standarts_book_web-1.pdf.
3. Курило О. Право на справедливий суд у практиці ЄСПЛ. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/67.pdf>.
4. Хворостянкін А.В. Європейські стандарти адміністративного процесу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6738.
5. Кузьмук В. Міжнародні принципи та стандарти правосуддя. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/mizhnarodni-principi-ta-standarti-pravosuddya.html>.
6. Рудик П.А. Основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері правосуддя та їх вплив на забезпечення єдності судової практики. Конституційне право. Муніципальне право. Часопис Київського університету права. №4. 2019. С. 74-80.
7. Лаговський В. М. Правосуддя як основна функція судів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2014. - Вип. 29(2.3). - С. 18-21. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_29\(2\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_29(2)).
8. Круковес В.В. Міжнародні стандарти цивільного судочинства. URL: http://juris.vernatskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_1/19.pdf.
9. Бонтлаб В.В. Поняття та ознаки міжнародних стандартів цивільного судочинства в умовах сьогодення. URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n1/15bvvvus.pdf>.

10. Атаманчук І. Впровадження європейських стандартів у сферу процесуально-правового регулювання цивільного судочинства України. URL: <https://jpch.donnu.edu.ua/article/view/7442>.
11. Гуйван П.Д. Право на справедливий суд: сутність та темпоральні виміри за міжнародними стандартами. Монографія. 2019. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/703/3_Pravo%20na%20spravedlivij%20sud_vnutri.pdf.
12. Камінська І. Концепція принципу незалежності суддів у праві ЄС. URL: <https://ojs.isg-journal.com/ISJJP/article/view/64/61>.
13. Лучейко Р. Дільна З. Професійна етика суддів і працівників суд. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4265/1/10_12_2021.pdf#page=281.
14. Белкін М.Л. Проблеми відводу суддів в контексті позиції ЄСПЛ. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=E2gHEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA166&dq=%D0%BE%D0%B1%27%D1%94%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C+%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B4%D1%96%D0%B2&ots=j30wnn4D0r&sig=E7lnGZwEdXQ103bv_dHoqsEBWAM&redir_esc=y#v=onepage&q=%D0%BE%D0%B1%D1%94%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B4%D1%96%D0%B2&f=false

Модуль 2. Загальна характеристика європейських стандартів правосуддя

Тема № 2. Загальна характеристика європейських стандартів правосуддя та їх співвідношення із загальними міжнародними стандартами

В межах цієї теми студентам необхідно з'ясувати поняття європейських стандартів правосуддя, судоустрою та статусу суддів, а також особливості цих стандартів, що відрізняють їх від міжнародних, про котрі йшла мова на попередніх семінарських заняттях. Також слід визначити види європейських стандартів правосуддя за різноманітними критеріями.

Окрім того, важливо звернути увагу на практичні аспекти реалізації запровадження європейських стандартів правосуддя, судоустрою та статусу суддів в країнах-членах ЄС, Ради Європи загалом і в Україні зокрема.

Питання до обговорення:

1. *Поняття європейських стандартів правосуддя, судоустрою і статусу суддів.*
2. *Види європейських стандартів правосуддя, судоустрою і статусу суддів.*
3. *Перелік ключових європейських стандартів правосуддя, що найчастіше співпадають із міжнародними.*
4. *Врахування європейських стандартів правосуддя країнами-членами ЄС у їх національному законодавстві та судовій практиці.*
5. *Актуальність європейських стандартів правосуддя у процесі здійснення судової реформи в Україні.*

Термінологічне завдання:

Європейські стандарти правосуддя, європейські стандарти судоустрою та статусу суддів, види європейських стандартів правосуддя, судова реформа.

Практичне завдання:

1. Здійсніть порівняльно-правовий аналіз судової системи України до 2016 року та після 2016 року (після початку судової реформи). Які європейські стандарти правосуддя враховані під час судової реформи в Україні і яким чином?

Контрольні запитання:

- 1. Що таке європейські стандарти правосуддя і чим вони відрізняються від міжнародних?*
- 2. Що таке міжнародні стандарти правосуддя і статусу суддів?*
- 3. Назвіть види європейських стандартів правосуддя, судоустрою та статусу суддів.*
- 4. Як можна співвіднести між собою європейські та міжнародні стандарти правосуддя?*
- 5. Як в країнах ЄС впроваджуються європейські стандарти правосуддя, судоустрою і статусу суддів?*
- 6. Яке значення мають європейські стандарти правосуддя, судоустрою і статусу суддів у судовій реформі в Україні?*

Література:

Нормативний матеріал:

1. Закон України «Про судоустрій та статус суддів».
2. Загальна Декларація прав людини, (Генеральна Асамблея ООН, 10.12.1948);
3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (Генеральна Асамблея ООН, 16.12.1966);
4. Бангалорські принципи поведінки суддів (Гаага, 26.11.2002), схвалені резолюцією Економічної та Соціальної ради ООН 27.07.2006;
5. Рекомендація Rec (2004) 4 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці (ухвалена на 114-й сесії Комітету міністрів від 12 травня 2004 р.)
6. Висновок №4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо належної підготовки та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях.

7. Висновок №3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності
8. Висновок №10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства.
9. Основні принципи незалежності судових органів, прийняті на VII Конгресі з попередження злочинів і поводження з правопорушниками 26 серпня –6 вересня 1985 р.;
10. Резолюція 60/159 Генеральної Асамблеї ООН «Права людини при здійсненні правосуддя» від 16.12.2005;
11. Резолюція 2004/32 Комісії ООН з прав людини «Цілісність судової системи» від 19.04.2004;
12. Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рада ЄС, 04.11.1950, Україна приєдналася 17.07.1997);
13. Хартія Європейського Союзу про основні права (Європейський парламент, Рада ЄС, Європейська комісія, м. Ніцца, 07.12.2000);
14. Європейська хартія «Про статус суддів» від 10.07.1998.
15. Рекомендація № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 68 засіданні заступників міністрів 14 травня 1981 року).
16. Резолюція (76) 5 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 254 засіданні заступників міністрів 18 лютого 1976 року).
17. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 2 березня 1978 року).
18. Рекомендація No R (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбільш вразливих верств населення (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 484 засіданні заступників міністрів 8 січня 1993 року).
19. Рекомендація No R (86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 399 засіданні заступників міністрів 16 вересня 1986 року).
20. Рекомендація No R (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 543 засіданні заступників міністрів 11 вересня 1995 року).
21. Рекомендація Res (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року).
22. Рекомендація Res (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лютого 2001 року).
23. Рекомендація Res (2003) 14 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо функціональної сумісності інформаційних систем у сфері юстиції (Ухвалено

Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року).

24. Рекомендація Rec (2003) 15 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо архівації електронних документів у правовому секторі (Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року).

25. Концепція національних стандартів суддівської освіти в Україні. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/about/symbols/>

26. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

Спеціальна література:

1. Вон Д., Зарецька І., Сученко С., Валанчюс В., Землицька Ю., Мадоян К. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. – 708 с. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/EU_Standarts_book_web-1.pdf.

2. Курило О. Право на справедливий суд у практиці ЄСПЛ. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/67.pdf>.

3. Хворостянкін А.В. Європейські стандарти адміністративного процесу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6738.

4. Кузьмук В. Міжнародні принципи та стандарти правосуддя. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/mizhnarodni-principi-ta-standarti-pravosuddya.html>.

5. Рудик П.А. Основні міжнародно-правові та європейські стандарти у сфері правосуддя та їх вплив на забезпечення єдності судової практики. Конституційне право. Муніципальне право. Часопис Київського університету права. №4. 2019. С. 74-80.

6. Лаговський В. М. Правосуддя як основна функція судів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2014. - Вип. 29(2.3). - С. 18-21. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_29\(2\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_29(2)).